Grodzicki X. T. Przemowa po Młodziejowskim

1780

Biblioteka Jagiellońska

XVIII. 2. 50

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

PRZEMOWA

PRZY WYPROWADZENIU CIAŁA S. P.

J. W. JMCI XIĘDZA

ANDRZEIA STANISŁAWA KOSTKI

MŁODZIEIOWSKIEGO

BISKUPA POZNANSKIEGO i WARSZAWSKIEGO,

KANCLERZA WIELKIEGO KORON:

ORDEROW KROLEWSKICH, ORŁA BIAŁEGO i SWIĘT:

STANISŁAWA KAWALERA &c. &c.

Przed Pałacem Miana

PRZEZ XIĘDZA

TOMASZA GRODZICKIEGO

PROBOSZCZA KOSCIOŁA PARAFIALNEGO S. ANDRZEIA

Dnia 29. Marca Roku 1780.

w WARSZAWIE,
w Drukarni Nadworney J. K. Mci.

http://rcin.org.pl

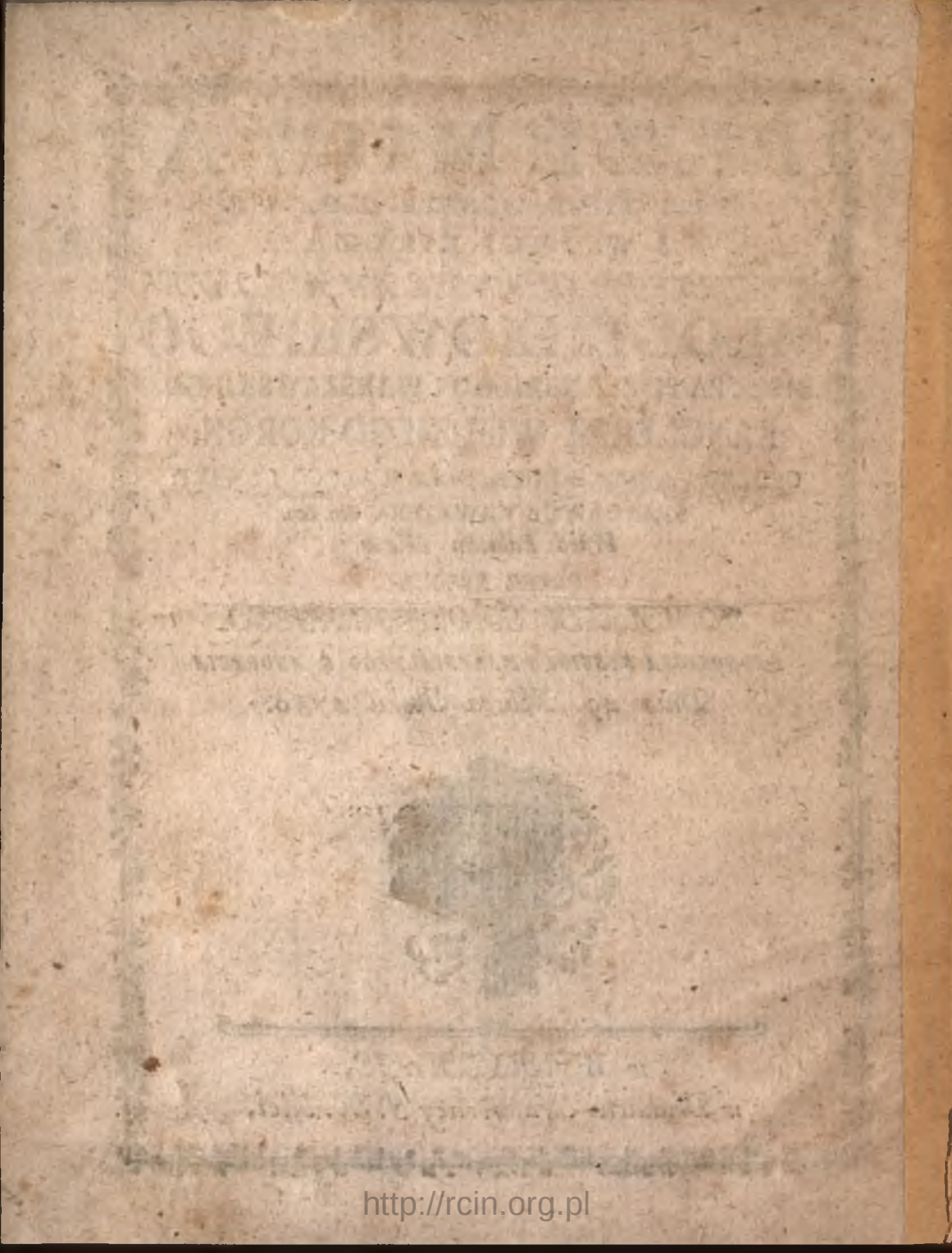
http://rcin.org.pl

PRZEMOWA
POGRZEBOWA

TE śmiertelne zwłoki na zasiew nieśmiertelności w przyszłym ciał zmartwychwstaniu, gdy po tygodniowym przy SS. Ofiarach widoku przychodzi wynosić z mieszkania prac y usług publicznych, na ramionach domowników, w licznym zastępie przyiacioł, w oczach wyspaney stolicy, z łona spólney Oyczyzny, z pośrzodka nakoniec żyiących do pogrzebowych obrzędow z ostatnią umarłemu od pozostałych w życiu usługą, innych słow do krótkiey przemowy imieniem zeszłego w Bogu Biskupa y Kanclerza zażyć nie mogę, iako tych, któremi Paweł Swięty Uczniowi swemu Tymoteuszowi blizkie dokonanie życia śmiertelnego zapowiedział. *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi, in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ*

http://rcin.org.pl

(*) Potykaniem dobrym potykałem ſię, zawodu dokonałem, wiary dochowałem; na oſtatek odłożon mi ieſt wieniec ſprawiedliwości.

A iako użył tych wyrazow bez naymnieyſzego cienia chluby z ſamego przekonania ſumnienia do świadka y uczeſtnika prac ſwoich, pierwiaſtkowego Kościoła Biſkup, Sprawca Chryſtuſow, taiemnic Boſkich Szafarz, oznaczaiąc w ſwey oſobie iuż ſczegulnego człowieka y prywatnego Chrześcianina, iuż wielkiego w Kościele urzędnika y narodow nauczyciela dopełnione obowiązki, czuiąc ſię blizkim zgonu y zdania z życia y urzędu rachunku; tak niech to uydzie wſzelkiey przymówki, że świadek ćwiczenia młodości, patrzący na ſprawy w leciech rówiennik, rządom w ſprawowaniu zbawienia podległy, ſumnienia y oſtátniey woli ſkład maiący po śmierci y ſprawieniu ſię Bogu od zmarłego, te ſłowa Apoſtolſkie co do obowiązkow oſobiſtych y urzędowych zupełnego do kreſu-

(*) 2. *Timoth.* 4. *v.* 7.

http://rcin.org.pl

ſu życia przezen wykonania ſtoſować odważam ſię. Same bowiem ſprawy y poſtępki iego w obywatelſtwie y duchowieńſtwie tyczące ſię oſoby daią niezawodne świadectwo dobrego w życiu iako na poboiowiſku iakim potykania ſię aż do końca; ſame dzieła y czyny na przełożeńſtwie Kościelnym y Rzeczypoſpolitey doſtoieńſtwie okazuią w całym urzędowych powinności przeciągu bieg doſkonały z wierności nienaruſzoney dochowaniem: a zatym oprócz nagrody od Boga, należy odemnie y od wſzyſtkich ten umarłemu wieniec ſprawiedliwości, wyznać: że wielkiego ze wſzech miar człowieka y nieśmiertelney godnego pamięci tym obchodem czciemy z żałością nad ſtratą nienagrodzoną.

Rozbierzmy krociuchno przywiedzione Apoſtolſkie ſłowa, które z podobieńſtwa wzięte całą treść życia Pawła Swiętego ściśle zamykaiąc, wzorem ſą życia y powinności dla takowych ludzi, y na takie wyſadzonych urzędy, iakie w tym śmiertelnym biegu z rządu opatrzności były przynależyte zmarłey oſobie

dla

http://rcin.org.pl

dla osiągnienia korony wiekuistey a razem pamiątki ludzkiey potomności.

Zeszły w Bogu Biskup y Kanclerz mowić z Pawłem S. może: *Potykaniem dobrym potykałem sie* iako żołnierz w kościele woiuiącym, ieden z grona Duchowieństwa y kochaiący kray obywatel: mowić daley może *biegu dokonałem*; bo gdy innym ludziom chociaż y wiernym Chrystusowym podróż odprawować przychodzi, Biskupom iako na stopniu doskonałości postawionym bieg skwapliwy na wzór obłokow, podług Izaiasza (*) przynależy; mowić na koniec y stoiąc w tym progu domu swego może iawnie oświadczyć się, wiary nieskażoney do tchnienia ostatniego Bogu, Maiestatowi, Oyczyźnie y wszystkim dochowałem. Albo ia toż samo w iednym zawrę słowie. Zeszły w Bogu, którego wyprowadzamy ciało, zostawił w kościele świętym y oyczyźnie przykład wielkiego Męża: *to pierwsza*; zeszły w Bogu dał dowod w duchownym przełożeństwie Wielkiego Biskupa: *to druga*;

(*) *Qui sunt isti, qui ut nubes volant? Isai.* 60. *v.* 8.

http://rcin.org.pl

ga; zeſzły w Bogu wyraził na ſobie wizerunek wielkiego w Rzeczypoſpolitey Senatora y Miniſtra; *to trzecia* powinność podług nauki Pawła S. od niego dopełniona. Nam z tego wnieść należy ufaiącym w dobroci Boſkiey, że ma odłożoną dla ſiebie koronę chwały miedzy wybranemi.

Nie myślę ia tu światowym podchlebiać wyniosłościom, ani fałſzywych pochwał nieprawdziwym dawać cnotom; niechcę świętych modlitw waſzych świeckim przerywać panegyrykiem, a tym bardziey ſerc rozrzewnionych głębokie do Boga ięczenia przeplatać próżnością: zeſzliśmy ſię tu, częścią na Chrześciańſką przyſługę, częścią na przyiacielſką żałobę; mowa moia do tego zmierza, aby do chrześciańſkiey przyſługi, umyſł rozegrzała, a rozrzewnione ſerca przyiacielſkie cieſząc, wſzyſtkim zbudowanie ſprawiła do pełnienia ſtanu ſwego powinności.

Powſzechne ieſt w prawdzie na ludzi wſzyſtkich bez wyłączenia żadnego prawo, któremu ſię ani przeciwić, ani zatamować ſkutku żadna wielmożność nie

zdo-

http://rcin.org.pl

zdoła: że iako słodkie Jordanu wody po krótkim biegu w martwe wpadaią morze, tak my ledwo co niektórzy skosztowawszy słodyczy życia, ochynąć się musiemy przez śmierć w bezdenney wieczności: zachodzi atoli miedzy iednakiey skazitelności ludźmi co do śmierci ta różnica; że iedni iako liście z drzewa w ucisżeniu wielkim zpadaią, pamięć ich ze dzwiękiem dzwonow niknie, a wiadomość w iedney z ciałem ginie mogile; drugich zaś śmierć sprawuie w pozostałych żyiących iakowyś ogrom, ktory szeroko się nawet zagranice rozchodzi, a co nayznakomitsza, napełnia sławą potomność nayodlegleysżą: Innych śmierć prawie nikogo nie obchodzi, oboiętne na nie, iakoby innego rodzaiu legło stworzenie, ludzkie pogląda oko; drugich zaś przeciwnie śmierć zasżła naywyższe przenika stany, cały naród smutkiem ogarnia lud iego wszystek w postać przybieraiąc ciężkiey żałoby.

Widzieć w Xięgach Krolewskich drugich Pisma S. (*) nayprzednieysze dworu y kraiu osoby, lud

nad

(*) 2. Reg: 3. *Num ignoratis quoniam Princeps & maximus hodie cecidit in Israel.*

http://rcin.org.pl

nad to wſzyſtek w rozdartych ſzatach, wſzyſcy pokryci worami żałobnemi, płacz bez utulenia przeraża uſzy, prowadzą ciało do pogrzebu, ieſt temu Krol przytomny; grzebią ciało, Krol daie pochwałę zmarłemu, a dla żałoby niechce brać pokarmu przed zachodem ſłońca, lud przyimuie na ſię ten obowiązek, z Krolem razem pości. Niepyta ſię nikt o przyczynę takiego obrzędu umarłemu: ſam Krol zadaie pytanie nadzwyczaynego obchodu, a pytaniem ſamym odpowiada na poſtępek w narodzie niewidziany: *Alboż niewiecie, że Xiąże i bardzo wielki dziś poległ w Izraelu?* (*) mowił to Dawid o Abnerze wodzu y wielkim Mężu.

Prześwietny Stanie Duchowny otaczaiący te śmiertelne zwłoki, nie śmiem ia czynić pytania: izali nie wieſz kto legł na tym poboiowiſku? bo kraiowi, a tym bardziey Duchowieńſtwu wiadomo, że ten to ieſt, który Katedrę Poznańſką, ſto kilkadziesiąt tyſięcy na nię wyłożywſzy, z ruin ſwoich wydobył; Kościoły w dobrach ſwoich iedne wyreparował, drugie z gruntu wyſtawił, rządził Dyecezyą chwalebnie, domem ſpokoy-

(*) *Num ignoratis quoniam Princeps & maximus hodie cecidit in Iſrael 2. Reg. 3.*

http://rcin.org.pl

nie, kraiowemi intereſsami władnął roztropnie; był z przywiązaniem nigdy nie nadwątlonym dla Tronu, z reſpektem dla wyżſzych, z przyiaźnią dla równych, z uprzeymością dla niżſzych, z ſłodkością dla domowych: Ten to ieſt, który nabożeńſtwa uroczyſte iuż przez ſiebie, iuż przez wybrane oſoby, w ſzczegulności nabożeńſtwo czterdzieſto-godzinne, Jubileuſzowe promowował; wſzyſtkie intereſsa większey wagi od Boga, modlitw, ialmużn zaczynaiąc, a za wykierowanie ich Bogu dzięki czyniąc: ten to ieſt, który przy niezmiernych zatrudnieniach Kościelnych, kraiowych, zagranicznych, domowych umiał połączyć y prywatne nabożeńſtwa, do powinnych przydaiąc ſłuchanie codzienne mſzy S, rachowanie ſię z ſumnieniem każdego wieczoru y koronkę codziennie do Nayświęt: MARYI Panny; nawet w oſtatniey chorobie, nic mu milſzego nie było, póki oſłabione ſiły pozwalały, iak zabawa z JEZUSEM ukrzyżowanym y MARYĄ Matką iego. Obrazy tych nayświętſzych oſob dla żywſzego myśli y ſerca podnieſienia być muſiały z rana y w wieczor w oczach iego, a wnoſi ie nawet z ſobą do grobu.

Przy-

http://rcin.org.pl

Przyſtępuię do ciebie Prześwietny Stanie Swiecki *num ignoratis &c.* alboż nie wieſz kto to zgaſł w oczach twoich? Ten to ieſt, który dopełniaiąc miłości nie tylko ku Bogu, ale y bliźnim, iuż radą, iuż pomocą, iuż wdaniem ſię, aby przemoc nad ſprawiedliwością nie górowała, iuż maiątkiem udaiących ſię do ſiebie wſpomagał, karmił mnoſtwo nędzarzow przy Pałacu ſwoim: ratował podczas powodzi w Roku 1775. wielu na maiątku podupadłych: obmyślał przyſtoyne wyżywienie żebrać wſtydzącym ſię, których znaczny regeſtr śmierć odkryła,

Ten to ieſt, (rzecz to oſobliwſza) co tym Domom, ktorym początki wzroſtu ſwego przypiſywał, nieśmiertelną zapiſał wdzięczność. Wyznaczywſzy trzykroć pięćdziesiąt tyſięcy: a co ieſzcze nigdy nie praktykowana w Polſzcze ani ſłychana; wyznaczył dwakroć ſto tyſięcy, aby te ulokowane wydawały corocznie prowent na wypoſażenie ubogich Panien przyſtoynie wychowanych, a do poſtanowienia ſobie przyzwoitego ſpoſobu nie maiących, trzecie zaś ſto tyſięcy wyzna-

http://rcin.org.pl

czył, aby od nich dochod coroczny na ubogich, nie tych wprawdzie, którzy pozornym płaszczem ubostwa przegniłe prożnowanie albo nienasycone łakomstwo pokrywaią; lecz prawdziwie ubobich przez ogień, wodę, chorobę długą podupadłych, a żebrać wstydzących się. Wzorze pierwiastkowy, a potomnym wiekom do wyobrażenia zostawiony! maiątku dobrze rozrządzony! wiedziałeś Boże w iakie ręce na zysk stokrotny twoieś powierzył skarby!

Coż mam mowić o iego wspaniałości umysłu nieustraszoney śmiercią? cierpliwości nienadwątloney chorobą? spokoyności niezmieszaney przykrością? powolności w przyimowaniu przykrych lekarstw nierozdrażnioney długością? *Wielkie zaiste widowisko było widzieć Katona w pośrzod niebespieczeństw życia niezmieszanego.* (*) napisano o Katonie; toż samo o s. p. Panu wieczney pamięci podawać należy, którego ani boleść o niecierpliwość, ani przykrość o smutek, ani długość

(*) *Grande spectaculum fuerat videre Catonem inter pericula erectum.*

http://rcin.org.pl

gość boleści o niespokoyność, ani śmierć o trwogę (co iest wielkim skutkiem Filozyfii prawdziwie Chrześciańskiey) nie przyprawiły. Dadzą świadectwo niezawodne wszyscy domowi troskliwie we dnie y w nocy staraiący się o zdrowie kochaiącego i ukochanego Pana.

Macież tu naymilsi słuchacze wizerunek miłości Boga y bliźniego *na tych dwoch zawisło całe Prawo i Prorocy* (*) mowił zbawiciel nasz. Macie wielkiego Męża w kościele Bożym, wielkiego męża w oyczyznie *Bonum certamen certavi.*

Ale nie tylko ponosiemy stratę wielkiego męża w Kościele i Oyczyznie; lecz nad to i wielkiego Biskupa w kraiu naszym, Biskupa Poznańskiego od założenia Katedry począwszy od *Jordana* pierwszego w liczbie siedmdziesiątego szostego, a tego Imienia Andrzeia siodmego, porządnie idącego, od Namiestnika Chrystusowego Klemensa XIII. w liczbie Papieża dwoch-

(*) *In his duobus universa lex pendet & Prophetæ. Math.* 22. *v.* 40.

http://rcin.org.pl

dwochſetnego pięćdzieſiątego trzeciego, ſukceſsora S. Piotra potwierdzonego.

Ta godność iak ieſt wielce od Boga upoważniona, żaden prawowierny nie wątpi. My ieſteśmy ſługami Boſkiemi poſpolitemi, ale na tey godności zoſtaiący przechodzą nas, iak mowi S. Paweł pierwſzy z Biſkupow Kościoła Chryſtuſowego (*) *Sługami Chryſtuſowemi ſą; ale ia więcey ſługą ieſtem.* My do gminu ludu Bożego należemy, *ludem iego ieſteśmy i owieczkami paſtwiſka iego* (**) ale Biſkupi od Boga miedzy Xiążęty policzeni: *Poſtanowiſz ich Xiążętami* nie w kraiu iednym, albo Kroleſtwie, ale *po wſzyſtkiey ziemi.* (***) My dekretow ich ſłuchamy; oni ſędziami naſzemi, i na ziemi (****) *Ktorym odpuścicie grzechy, odpuſzczone będą, a ktorym zatrzymacie, zatrzymane będą*; i w niebie

(*) *Miniſtri Chriſti ſunt; plus ego.* 2. *cor.* 11.

(**) *Nos populus eius & oves paſcuæ eius. Pſal.* 99.

(***) *Conſtitues eos principes ſuper univerſam terram. Pſal.* 44.

(****) *Quorum remiſeritis peccata, remittentur eis, & quorum retinueritis, retenta erunt. Joan.* 20.

http://rcin.org.pl

niebie (*) *zaſiadać będziecie i ſądzić.* Gdyż co Apoſtołom rzeczono, to i ſukceſsorom ich, iakiemi ſą Biſkupi, ſłuży.

Ta godność więc iak ieſt wielka, tak godnie piaſtowana była od s. p. Paſterza. Nie trzeba daleko zapuſczać ſię myślą w przeciąg rządow ſpoyrzeć tylko na wydane, a w tym Roku dziwnym rozporządzeniem Boſkim wraz zebrane liſty Paſterſkie, a dość nam na tym. Już, co do naſzego ſtanu Kapłańſkiego należy i obowiązkow: abyśmy w drodze świątobliwości życia i obyczaiow pilnemi będąc, wſpomagali czułego Paſterza w przyſługach zbawiennych (**) karmili, lud ſobie powierzony nie tylko ſłowem Boſkim we wſzyſtkie Niedziele i Swięta, ale i tłomaczeniem nauki Chrześciańſkiey, młodych, albo ſłabych Chrześcian zaſilali; (***) Cześć Nayświętſzego Sakramentu nayważnieyſzey wiary naſzey świątości Ciała JEZUSOWEGO

(*) *Sedebitis ſuper ſedes iudicantes.*

(**) *Epiſtola Paſtoralis* 1768. *Die* 16. *Julii.*

(***) 1768. *Die* 3 *Januarii.*

http://rcin.org.pl

GO, czy to do chorych noſząc, czy na świętych ółtarzach wyſtawiaiąc, godnie utrzymywali. (*) A że oziębłość tego wieku do tego ſtopnia przyſzła, że ſię targnęła na Swięty Sakrament Małżeńſtwa i poprzyſiężony przed obliczem Boga i Kościoła związek, iakby nikczemny kontrakt ciwilny zaczeła rozrywać; obwarował ſurowym Proceſsem, abyśmy ſtron to przymierze święte do zgonu życia trwać maiące czyniących do Ołtarza nie przypuſczali, aż po doſkonałym wyrozumieniu wolności ſtanu i woli, a przeſzkod nieważne to poſtanowienie czyniących uprzątnieniu (**)

Co zaś należy do trzody ſobie od Boga poruczoney: Nakazał czuyność Paſterzom, aby wſzyſcy wierni około Wielkieynocy uſprawiedliwiali ſię Bogu, Ciałem Chryſtuſowym zaſilali, i tego oboyga świadectwa mieli, (***) targów; iarmarkow w święta zabraniali, dopieroż nieſtanowili. (****) A że temi czaſy za-

(*) *Anno* 1770. *Die* 20. *Auguſti.*

(**) *Anno* 1771. *Die* 4. *Januarii & Anno* 1777. *Die* 14. *Febr:*

(***) *Anno* 1769. *Die* 3. *Januarii.*

(****) 1775. *Die* 18. *Julii.*

http://rcin.org.pl

ſy zaraźliwe piſma truiące młódź Polſką poczęły ſię ukazywać; na fundamencie Concilium Tridentſkiego, Synodow kraiowych, uſtaw koronnych, mianowicie od Zygmunta I. i Zygmunta Auguſta z oboſtrzeniem kar nayſurowſzych na Xięgarzow i Drukarzow edyktalnie wydanych i przez żadną Konſtytucyą nie zwolnionych; (*) z akazał wſzyſtkim Typograſom, aby bez pozwolenia i approbacyi żadnych piſm nie wydawali; a Xięgarze do kraiu ſzkodliwego duſzom, cnocie, obyczaiom i rządowi towaru nie wnoſili, zalecaiąc podanie ſobie reieſtru Xiąg wprowadzonych dla rozſądku o ich dobroci. (**) Na oſtatek aby ubeſpieczył wieczne dobro wſzyſtkich owieczek ſwoich, zalecił lekarzom, aby poſtrzegiſzy niebeſpieczeńſtwo, za pierwſzym, naydaley drugim nawiedzeniem, upomnieli chorego, aby to wſzyſtko, co do ſpokoyności umyſłu wewnętrzney należy, każdy naypierwey przed ſię brał, a dopiero o ratunku zdrowia myślał, (***) co też ſam przykładem ſwoim wykonał, lubo prawie dziewięć ty-

(*) *Sigiſm: I. Crac. 1523. Sigis. Aug. Vilnæ Anno 1556.*
(**) *Anno 1770. Die 26. Julii*
(***) *Anno 1779. Die 5. Januarii.*

http://rcin.org.pl

godni chorował; nie ſpuſczaiąc ſię na oſtatni, w pierwſzym zaraz rozporządzenie zupełne intereſsow nayprzod wiecznych, a po nich doczeſnych uczynił. Alboż to nieprawdziwy wizerunek Wielkiego Biſkupa? *Curſum conſummavi.*

Nie dość na tym, że czuiemy ſtratę Wielkiego Biſkupa; był wielkim Mężem i Biſkupem, ale oraz był wielkim Senatorem i Miniſtrem. Wielkość tego urzędu komuż nie widoczna? ktoż nie wie, że trwałość albo upadek Króleſtw, ſczęście albo nieſczęście, potęga albo ſłabość, bogactwa albo niedoſtatek na Miniſterium i Senacie, iako na mocnych zawiaſach zaſadzone bywaią? Te dwie prerogatywy, albo niemi ozdobieni Mężowie, ſtanowią potrzebne prawa, obmyślaią praw uſtanowionych wykonanie, nadaią obywatelom życia i maiątku beſpieczeńſtwo, radą przezorną uprzedzaią nieſczęśliwości, a publiczne i prywatne gruntuią ſczęście. Z tą tylko różnością, że wielkość prawdziwa tych godności, nie na iakimkolwiek praw ułożeniu, uſtanowieniu i utrzymaniu potęgi, bogactw, handlu zawiſła,

http://rcin.org.pl

wiſła, ale na ułożeniu tego wſzyſtkiego *ſecundum legem æternam* na fundamencie prawideł wiecznych od naywyżſzego i naypierwſzego prawodawcy Boga podanych, którym to naywyżſzym prawem gdy ſię nie rządzą, podpadaią pod ową krytykę Ducha Nayświętſzego: *Vanitas vanitatum* prożność prożności: i pierwey ſię obalą, niżeli poznać dadzą.

Temi więc wiecznemi prawdami rządził ſię s.p. Pan. Umiał on na fundamencie praw Boſkich i Kościelnych zdrowe dawać rady i one w czaſie pogodnym wykonywać: umiał tę harmonią, która ieſt od Boga uſtanowiona między Tronem i Oltarzem, a Filozofia iey dotąd nie poięła, doſkonale utrzymać, i utrzymał: umiał wſzyſtkie naywiękſzych intereſsow rozrządzenia nie ſwoiey dzielności, lub ślepemu ſczęściu, lecz Boſkiey przypiſywać Opatrzności, i przypiſywał, i tę rozrzewnionym ſercom wiecznie trwałą pociechę zoſtawił, którą dał Caſsiodorus Nepotianowi po śmierci Venancyuſza: *Hoc ipſum grande ſolatium eſt Venantium ſub onere Reipublicæ occubuiſſe.* To naywiękſzą pocie-

http://rcin.org.pl

chą, że chwalebnie poległ pod ciężarem Rzeczypospolitey, służąc dobru publicznemu.

Atoli iako słońce przez cały dzień iest świetne, na zachodzie iednak ukazuie się naywiększe, tak wielkość tey duszy wydała się zbliżaiąc się do zachodu doczesnego życia. O iakie tu iawne wydały się maxymy, ktoremi się rządził! Prócz tego że postrzegłszy chorobę zaraz nie cierpiąc naymnieyszey zwłoki, udał się do naywyższego lekarza, nie szukaiąc wprawdzie zdrowia, ale wiecznego dobra; aby przed naywyższym Trybunalem stanąwszy, mógł bespiecznie mowić: *Feci Domine quod iussisti, da quod promisisti*: uczyniłem Panie coś rozkazał, day coś przyobiecał. Nic choruiącego ukontentować nie mogło, tylko co z prawd wiecznych wynikało, to iest Bog sam, do którego serce i affekta obracał. Nic rozweselić, tylko co z tego morza słodyczy wypływało; nic uspokoić, tylko co od dawcy pokoiu prawdziwego początek miało. Poki sił stawało, naymilsza zabawa z JEZUSEM Ukrzyżowanym i MARYĄ Matką iego, słuchanie albo nabożnych Aktow, albo czytania świętych rzeczy.

Zbli-

http://rcin.org.pl

Zbliżył się do końca życia, a na tym i ia chcę zakończyć mowę, iako na pełnym Chrześciańskiego zbudowania dla wszystkich stanow. Tak ci to Bóg gdy wielkich ludzi, gruntem prawdziwego Chrześciańſtwa rządzących się bierze z tego świata, zaraz na tychże obalinach tych wielkich filarow w Królestwach, przykłady zbudowania wyprowadza dla innych, a śmiercią wielkich ludzi, ożywia ducha pobożności w słabszych. Tak mamy w Piśmie Swiętym o Eleazarze wielkim mężu w starym Testamencie: *Decessit vita, universæ Genti memoriam mortis suæ ad exemplum virtutis & fortitudinis derelinquens* (*) zszedł śmiercią, ale całemu Narodowi przykład zostawił. Toż samo ukazało się przy zeyściu s. p. Kanclerza W. K. Terazże zapraszam i proszę się przypatrzyć ostatnim momentom życia, w nayprostszych, ale istotną rzecz opowiadaiących, przełożę ie słowach.

Po wytrzymaney rzadką wspaniałością, a niewymowną cierpliwością dwumiesięczney ciężkiey chorobie,

(*) 2. *Mach*: 6. *v*: 31.

http://rcin.org.pl

bie, gdy ſię dzień przybliżył oſtatni, nad ſpodziewanie moie zaſtałem odmianę w tym Panu: więc po krótkim powitaniu pytam ſię, ieżeliby mnie ſłyſzał mowiącego, proſząc na znak tego, aby ſpoyrzał na mnie: uczynił to i przez nie mało czaſu z oczu nie ſpuścił. Pytam ſię daley, ieżeliby choroba pozwalała nie tylko ſłyſzeć, ale i rozumieć moie ſłowa? profiłem aby mi ściśnął rękę; i to wykonał. Mowię daley: a pamiętaſz Panie moy, żeś mię obowiązał i zaklął na Miłość Boſką, abym przeſtrzegł o blizkim rozſtania twego czaſie? dał i na to znak oczyma i ręką. Panie moy! (mówię daley) ſiły uſtaią, lekarſtwa nie ſkutkuią, iuż ſię czas zbliża, abyś oddał ducha twego Stworcy twemu, od którego wziąłeś go. Jużeś wſzyſtkie poczynił rozrządzenia względem duſzy i maiątku twego: teraz więc maſz ſię popiſać naoſtatek z wiarą żywą, nadzieią gruntowną, miłością ku Bogu naydoſkonalſzą, z żalem za przewinienia, z podziękowaniem Bogu za iego dobrodzieyſtwa przez cały bieg życia dane, Oycu, Synowi, Duchowi Swiętemu, za opiekę Nayś: MARYI Pannie, Swiętemu Aniołowi ſtróżowi, Swię-

temu

http://rcin.org.pl

temu którego imię na Chrzcie Swiętym wziąłeś, z pragnieniem widzenia Boga i cieſzenia ſię z nim po wſzyſtkie wieki, do czego ſtworzonym ieſteś. Już to iedyna ucieczka twoia JEZUS ukrzyżowany; w ranach iego maſz ſzukać beſpieczeńſtwa twego; iego boleściami ſtodzić boleści ſwoie: iuż to druga ucieczka Nayś. MARYA Panna, do którey ſtateczne miałeś nabożeńſtwo. Mów Panie moy ſercem: *Eia ergo advocata noſtra &c.* teraz mi przybyway na pomoc, o Pani moia. Niżeli przyſtąpiłem do tych aktow, poſtrzegłem twarz wypogodzoną, i które uwiadomienie innychby zatrwożyło, przeto ie przed wielu ukrywać muſiemy, tego Pana rozweſelić zdało ſię: zaczym w tych i tym podobnych aktach, na ſamym wyiściu duſzy z ciała, odebrawſzy oſtatnią abſolucyą przez J W. Jmci Xiędza Biſkupa Chełmſkiego, ſwoiego do oſtatka rządu Dyecezyi wielkiego z pracy i przykładu Pomocnika i Zaſtępcy z tym ſię rozſtał światem.

O wielki Boże! chociażem proch i popiół, wołam do ciebie z Prorokiem: *Vide Domine & conſidera quem vindemia-*

http://rcin.org.pl

miaveris! (*) Spoyrzyi Panie z wyſokości niebieſkich kogoś to nam wziął! wziąłeś nam wielkiego Męża w Kościele Bożym i Oyczyznie; Wielkiego Biſkupa; Wielkiego Senatora i Miniſtra: wielkiego w życiu, wielkiego w chorobie, wielkiego w ſamey śmierci. Ale czyliż iuż ſkończyło ſię wſzyſtko? *Defunctus adhuc loquitur.* (**) Umarły ieſzcze mowi, napiſano o Ablu. Ponieważ obrał mię naypodleyſzego w porządku Kapłańſkim za tłomacza woli ſwoiey; więc iedne z domniemania mego ale ſprawiedliwego; drugie z rozkazu włożonego czynię oświadczenia.

A nayprzod ſkładam naygłębſze u Trunu J. K. Mci. P. M. podziękowanie, że w ſamych pierwiaſtkach Panowania Nayłaſkawſzego, upatrzywſzy zdatne przymioty do uſługi publiczney w Duchownym i Swieckim Stanie, iednę po drugiey pieczęć Koronną, także Stolicę Biſkupią miłościwie konferuiąc, dał wielkie pole okazania dzielności pracowitego Miniſtra w okoli-

(*) *Tren:* 2. *v:* 12.

(**) *Hœbr:* 11. *v:* 4.

http://rcin.org.pl

kolicznościach naytrudnieyszych, rządu i rady znamienitego Biskupa i Senatora w zmarłey widzianych osobie przez lat kilkanaście. Dziękuie samże w Bogu zeszły Nayiaśnieyszemu Panu za wszystkie łaski, wielbiąc tę prawicę, która go na tak dostoynych miłościwie postawiła stopniach; dziękuie za dobrotliwe w ostatniey chorobie nawiedzanie, za troskliwość o przywrócenie zdrowia z usilnym lekarzom zaleceniem starania naywiększego; a gdy on żyć i służyć Maiestatowi przestał na ziemi, te do Boga czynić modły będzie, aby dni do dni życia KROLOWI Pan Panuiących w naydłuższe lata przydawał, wszystkie słodyczą i pomyślnością nayobficiey napełniaiąc z uszczęśliwieniem ludu Berłu powierzonego.

Zanoszę także nayuroczystsze dzięki Tobie prześwietny Stanie Duchowny: J. W. Mci Xięże Nuncyuszu, tobie Sacerrimum Collegium JJ. OO. JJ. WW. Biskupow, a wszczegulności Tobie wielki wielkiego Anteceśsora Sukcesorze J. W. Biskupie Poznański za te względy w ostatniey usłudze wyświadczone. Po mroku śmiertelnych cieni, które nas zasępiły, przywra-

http://rcin.org.pl

cafz dzień miły, tegoż a nie innego ſłońca doſkonałości, które ſtanęło na zachodzie, ukazuiąc na wſchodzie. *Proſperè procede & regna*: (*) a co o kościach Jozefa rzeczono *Oſſa eius viſitata ſunt & poſt mortem prophetaverunt.* Te śmiertelne zwłoki, które nawiedzaliście i do grobu prowadzić macie, naydłużſze uſczęśliwienie rokuią.

Tobie Prześwietny Stanie Swiecki krwią albo przyiaźnią złączony powinne czynię dzięki, a w ſzczegulności J. W. Ludwiku Młodzieiowſki Kaſztelanie Nakielſki rodzony Bracie. Ten to zgaſł, o którym ſprawiedliwie mowić można, co rzeczono o Symonie Oniaſza ſynu: *In vita ſua ſuffulſit domum & in diebus ſuis corroboravit Templum* (**) ſtał ſię podporą domu w życiu ſwoim, a w dniach ſwoich zmocnił Kościoł: bo był wſparciem domu, wſparciem i Kościoła. Ale też i to dodać, co Job Swięty o iednym Mężu wiel-

(*) *Eccl.* 49. *v*: 8.
(**) *Eccl.* 50. *v.* 1.

http://rcin.org.pl

wielkim powiedział: *Ipse ad sepulchrum ducetur & in congerie mortuorum vigilabit.* (*) Do grobu zaprowadzon będzie, ale w zgromadzeniu umarłych czuwać będzie przykładem naypierwszego od Chrystusa postanowionego Biskupa Piotra Swiętego, którego słow zażyię (**) że z życiem niezgaśnie pamięć kochaiącego Pasterza. *Dabo operam frequenter habere vos post obitum meum.* To przyrzeka dla sprawowanych od siebie owczarni Chrystusowych.

Co zaś do zlecenia należy; czynię z wyraźney woli J. W. s. p. Pana iako nayuroczystsze przeproszenie wszystkich interesa maiących w sądach, lub Ministerium iego, albo w Magistraturze Duchowney lub świeckiey: i tę protestacyą zanoszę z obowiązku włożonego: że ieżeli kto zmartwiony z przyczyny Processow; nie uczynił tego z chęci, ale z niemożności; urzędu i Magistratury wina, nie osoby: iak złożył urzędy, tak ustać urzędowe powinny urazy do osoby.

Mówi ieszcze przezemnie w Bogu zeszły Pan do was wszyscy domowi w wydziałach dworu iego zostaią-

(*) *Job.* 21. *v:* 32. (**) 2. *Petr.* 1. *v:* 15.

http://rcin.org.pl

ſtaiący: to ieſt Duchownym, ſądownym, ſkarbowym i ekonomicznym: których pilności we dnie i w nocy, iaka być może naydoſkonalſza, świadkiem byłem; iak uſilne od was ſtarania czynione były uprzedzaiące myśl chorego; was uroczyście przepraſza przezemnie, że ſię długą i ciężką naprzykrzył chorobą: te ſą ſłowa iego w uſta moie włożone.

Naoſtatek do wſzyſtkich zgromadzonych zanoſzę prożbę. Wiem że inne ſądy ludzkie, a inne Boſkie: *Jak nieba od ziemi, tak myśli moie od myśli waſzych i drogi moie od drog waſzych ſą dalekie* (*) mowi Bog Prorokowi. Lubo przykładnie z tym ſię rozſtał światem, niemamy iednak pewności, czyli ſię iuż światłem wiekuiſtym cieſzy. Surowe ſą ſądy iego, nie według zdania ludzkiego Bog ſądzi; (**) mowił te ſłowa niegdyś Staniſław Karnkowſki Arcybiſkup Gnieźnińſki wielki człowiek w Kościele S. i Oyczyznie do-

(*) *Sicut exaltantur cœli a terra, ſic exaltatæ ſunt viæ meæ a viis veſtris & cogitationes meæ a cogitationibus veſtris. Izai.* 55.

(**) *Auſtera ſunt iudicia eius, non ſecundum ſenſum hominum ille iudicat.* Hiſt. Coll. Caliſs.

http://rcin.org.pl

do iednego Prałata, proſząc go o modlitwy; tak i ia zanoſzę do wſzyſtkich przytomnych prożbę o krótkie ze mną do Boga weſtchnienie.

Wieczny Boże! żebrzemy za Paſterzem naſzym ſmutne owieczki: żebrzemy obywatele za Senatorem i Miniſtrem naſzym: żebrzemy iego radą, pomocą i łaſkami wſparci za dobroczyńcą naſzym: żebrzą ubodzy za ſwoim Opiekunem, ſieroty za ſwoim Oycem, Domowi i poddani za ſwoim Panem; naoſtatek ia ſam ſczegulniey obowiązany. *Wieczny odpoczynek racz mu dać Panie, a światłość wiekuiſta niech mu świeci na wieki. Amen.*

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

2822

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl

http://rcin.org.pl